

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Lausuntopyyntö 30.4.2020 VN/1985/2020-OKM-1

Luonnos hallituksen esitykseksi oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt kunnilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Vetelin kunnan sivistyslautakunta antaa esitykseen lausuntonsa kiinnittäen huomiota erityisesti seuraaviin kokonaisuuksiin:

1) Toimeenpanon aikataulu ja nykytilan arviointi

Oppivelvollisuuslaki ja siihen liittyvät muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan jo 1.8.2021. Vetelin kunnan sivistyslautakunta pitää aikataulua oppivelvollisuuslain voimaan tulosta liian kireänä. Oppivelvollisuuden nostamista tulisi kokonaisuudessaan harkita uudelleen tai myöhentää tarkemman ja laajemman kokonaisarvion pohjalta. Uudistusten vaikutusten arviointi koko koulutusjärjestelmän osalta on jäänyt liian ohueksi. Pelkona on, että valmistelun yhteydessä ei ole ehditty pohtia muutoksen vaikutuksia perustuslaillisuuden näkökulmasta, eikä myöskään huomioitu muutoksen todennäköisiä vaikutuksia sosiaaliturvauudistukseen. Toisaalta koronakevään vaikutusten korjaaminen on koulutusjärjestäjille ensiarvoisen tärkeää tulevan lukuvuoden aikana; tässä vaiheessa emme vielä tiedä, mitä tuleman pitää. Nopeasta aikataulusta tulisi luopua ja huomioida koko maailmaa ravistellut koronakriisi.

Selvää on, että perusopetukseen tulee tehdä muutoksia, joilla pystyttäisiin nykyistä paremmin ennaltaehkäisemään ja estämään syrjäytymistä sekä vahvistamaan lasten ja nuorten polkua toisen asteen kautta edelleen jatko-opintoihin ja työelämään. Uusi perusopetuksen opetussuunnitelma sisältää erinomaisia aineksia lasten ja nuorten elämänhallinnan, itsetunnon, oppimisen ja kasvun tukemiseen, mutta viimeisten vuosien valtionosuusleikkaukset ovat vieneet pohjaa arvokkaan perustyon tekemiseltä niin perusopetuksessa kuin toisen asteen koulutuksessa. Esitetty muutos on historiallisesti merkittävin ja laajin sitten nykymuotoisen perusopetuksen. Nyt ja tulevaisuudessa koulutusjärjestelmään tulisi sisään rakentaa, kohdentaa ja osoittaa rahoitusta niille lapsille ja nuorille, jotka ovat yhteiskunnassamme kaikkein haavoittuvimpia. Koko järjestelmän muuttaminen ei ole perusteltua, sillä valtaosa (85 %) suomalaisista nuorista jatkaa toisen asteen koulutukseen.

2) Kustannukset ja maksuton toinen aste

Uudistuksen toteuttamisen kustannuksista ei ole selkeää kuvaa; Kuntaliitto ja OKM ovat esittäneet toisistaan poikkeavia arvioita kustannusten suuruudesta. Kustannukset tulisi tarkistaa ja nostaa oikealle tasolle. Kustannukset tulisi korvata kunnille täysimääräisenä. Mikäli hallitus ei varaa riittävästi rahaa uudistuksen toteuttamiseen, ei uudistusta tulisi toteuttaa lainkaan. Vaihtoehtoisesti on myös selvitettävä mahdollisuudet vähentää kustannuksia nyt esitettyjä etuuksia karsimalla.

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuden laajentamista koskemaan perusopetuksen jälkeistä toisen asteen koulutusta siihen saakka, kun henkilö täyttää 18 vuotta. Oppivelvollisuuden laajentaminen tarkoittaa myös velvollisuutta antaa maksutonta opetusta. Opetuksen ohella tämä pitää sisälleen välttämättömien opetusvälineiden (läppärit, oppimateriaalit, asut, työvälineet, aineet, kirjat, yo-kirjoitukset) maksuttomuuden. Maksuttomuus koskisi myös tarpeellisia koulukuljetuksia ja riittävästä ravinnosta. Esityksen mukaan oppivelvolliset olisivat tietyin edellytyksin oikeutettuja myös majoitus- ja matkakorvauksiin. Koulutuksen järjestäjän pitäisi tehdä päätökset ja maksaa opiskelijalle aiheutuneet majoitus- ja matkakustannukset hakemusten mukaisesti. Epävarmaa on, jäävätkö nämä kustannukset kunnilta saamatta täysimääräisinä ja mitä suuruusluokkaa nämä kaikkinsa olisivat.

Esityksessä todetaan, että ammatillisen tutkinnon suorittaminen tai lukiokoulutus olisivat täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun asti, kun opiskelija täyttää 20 vuotta. Ristiriitaista uudistuksessa on, että maksuttomuus laajenisi toisen asteen koulutuksen loppuun, mutta oppivelvollisuus päättyisi 18 ikävuoteen. Vetelin sivistyslautakunnan mukaan rajoituksia esitettyihin näkökulmiin tulisi tehdä ja esimerkiksi koulumatkojen maksuttomuus tulisi rajata koskemaan vain oppivelvollisia. Suuri vaara kaikkinsa on, että maassa vallitsevassa taloustilanteessa perusrahoitusta vähennetään talouden tasapainotustoimenpiteiden seurauksena enemmän kuin nyt suunniteltuihin uudistuksiin suunnataan lisärahoitusta. Tämän voi entisestään rapauttaa lasten ja nuorten palveluja ja koulutusta.

3) Kuntien tehtävät ja velvoitteet

Kuntien tehtäviä ja velvoitteita ei tule lisätä. Kaiken edellä kuvatun lisäksi kunnat ovat myös velvollisia ”saattaen vaihtaan”-periaatteella järjestämään ohjausta ja valvontaa koulutuksen etenemiseen ja valmentamiseen liittyen. Asuinkunnalle jää viimekätinen vastuu ohjata ja osoittaa oppivelvolliselle koulutuspaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa (TELMA) koulutuksessa. Tämä lisää kunnissa entisestään opinto-ohjauksen ja etsivä nuorisotyön tarvetta. Harvan oppilaitosverkon alueella tämä voi jopa synnyttää tosiasiallisen veloitteen järjestää tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta.

Se, että koulutus on pakollista, velvoittavaa ja ilmaista tiettyyn ikävuoteen saakka, ei takaa jatkosakaan kaikille automaattisesti todistusta toisen asteen koulutuksesta. Hintalappu uudistukselle ole vielä avoin, sen suuruus on vain arvattavissa. Ilmassa on pelkoa siitä, että kunnille sysätään uusia velvoitteita, joihin ei saada täysimääräistä kompensatiota valtiolta.

Perusopetuksen laadun kehittäminen, sivistyksen ja sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminnan kehittäminen ja näiden yhteisten rakenteiden luominen syrjäytymisen ehkäisemiseksi ovat kaikkein tehokkaimpia keinoja tulevaisuuden yhteiskuntamme rakentamisessa. Pienennetään perusopetuksen ryhmäkokoja, luodaan perusopetuksen sisään enemmän joustoa (joustava perusopetus), otetaan käyttöön perheitä tukevia ja kannattelevia menetelmiä jo varhaiskasvatuksessa (esim. Lapset puheeksi -menetelmä), ei anneta kurssivalikoiman kaventua, panostetaan erityisopetukseen (pienryhmätoiminta on tietyissä tilanteissa parempi vaihtoehto inkluusiolle) ja koulunkäynninohjaukseen, riittävään määrään koulupsykologeja ja otetaan käyttöön perusopetuksessa ratkaisukeskeisiä menetelmiä kuten nepsyvalmennusta. Nähdään lapset ja nuoret kokonaisina!

Ennaltaehkäisemiseen ja varhaiseen puuttumiseen ei ole tässä yhteiskunnassa vielä riittävästi panostettu, niiden kautta rakennettaisiin pitkäjänteisesti lasten ja nuorten valoisampaa tulevaisuutta.

Vetelissä 10.6.2020

Vetelin kunnan sivistyslautakunta